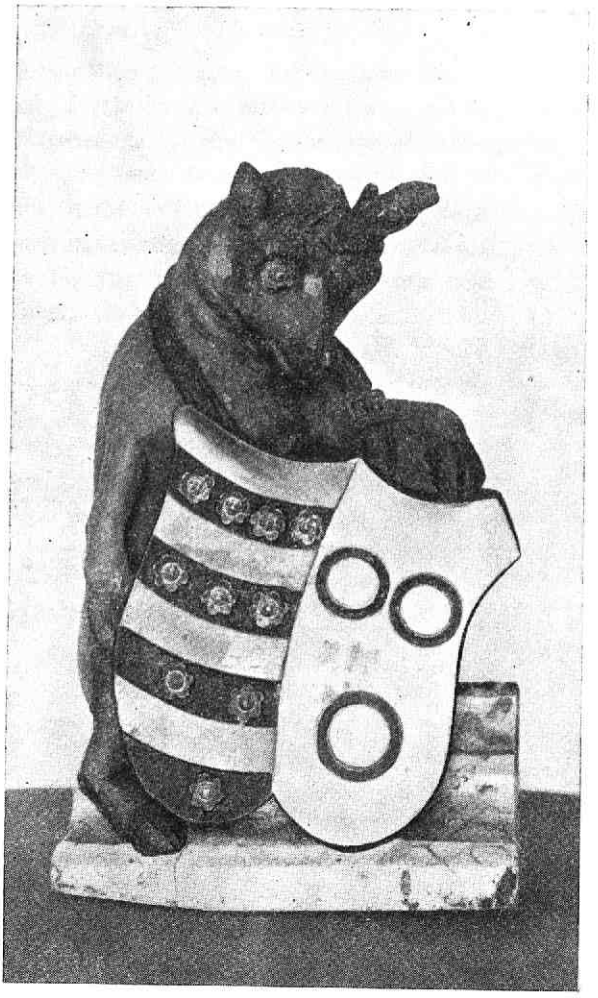

De „Eenhoorn" te Maarssen.

In de R.K. Pastorie te Maarssen wordt een oude herinnering bewaard aan de voormalige brouwerij, het latere logement „de Eenhoorn". Het een in eikenhout bewerkte Eenhoorn, welke als schildhouder fungeert bij een wapenschild, dat in het kort wordt beschreven, als volgt:

Het schild is gedeeld: rechts afwisselend met fazen van goud en keel, waarop gouden rosetten. Links drie (2, 1) ringen van keel op zilver.

Dit heraldisch stuk diende vroeger als bekroning van de tapkast of het buffet in de zaal van het logement „de Eenhoorn", dat naar dit wapenschild zijn naam droeg. „De eenhoorn", zoo luidde het oude verhaal, is geen groot dier, maar gelijkt veel op een geit of hinde, en heeft slechts één enkelen hoorn midden op het voorhoofd. Ofschoon zachtmoedig van aard is hij zeer schuchter en schuw en vlucht weg bij elk geluid dat zijn oor treft. Alleen voor de stem van een maagd is hij niet bevreesd; integendeel, zoodra hij ze verneemt, loopt hij op haar toe en zoekt bij haar zijn toevlucht". De zinnebeeldige beteekenis van dit dier lezen wij bij G. W. van Heukelum, De St. Nicolaaskerk te Jutfaas, blz. 40—41, en bij fr. Dalmatius van Heel, o.f.m. „De eenhoornen van Sinte Marie" in Jaarboekje van Oud-Utrecht, 1930, blz. 66—67. „De sage van het wonderdier dat men unicorne of rhinocereos heette was uit de christelijke oudheid door van Maerlant en anderen aan onze vaderen overgeleverd. Zijn hoorn gold als voorbehoedmiddel tegen vergiftiging, ja, als medicijn tegen alle kwalen". (W. Moll, Kerkgeschiedenis van Nederland, II. 3. blz. 172).

Dit over het dier, dat als schildhouder diende, en nu een enkele opmerking over het wapen zelf. Het is waarschijnlijk het wapen van Zoudenbalch-Schouten van de Kelder. In het midden der 15de eeuw is Hubert van Zoudenbalch getrouwd met Waltera Schouten van de Kelder. Op 29 November 1581 werd het huis Ter Meer overgedragen aan Gerard van Zoudenbalch, gehuwd met Barbara van Meerten van Esschenstein

(zie hierover de Genealogie van Van Beeck Calkoen, Rijksarchief Utrecht en bij Wittert van Hoogland, de Ridderhofsteden in de provincie Utrecht).

Het wapenschild wijst op verband van de brouwerij met de Heerlijkheid Ter Meer. Nu kan men hier de vraag stellen, wat had de toenmalige Heer van het huis ter Meer met deze brouwerij uit te staan?

Waarschijnlijk hebben wij hier te doen met één van die „heerlijkheidsrechten" welke aan adellijke huizen dikwijls waren verbonden, zooals het vischrecht, zwanendrift, molen- en windrecht, veer-, brug- en tolrechten, waarbij ook wel eens voorkomt het recht van gruit, of brouwen van bier. In zulk geval mocht zonder verlof van den heer der Heerlijkheid geen molen of brouwerij worden opgericht, en moest meestal voor het verleende verlof een jaarlijksche recognitie betaald worden. (Zie Mr. A. S. de Blécourt, Ambacht en Gemeente. 1912. Vergel. Bierbrouwerijen en bierhandel in Nederland, Historische opmerkingen, in Vragen van den dag, 1900, blz. 81).

Het „brouwrecht" was een regale van den landsheer, die het over deed tegen jaarlijksche sommen. Dit gaf nog niet het „schenkrecht"; het bierbrouwen was een recht van de graven van Holland, die er ook toezicht over lieten uitoefenen.

Van de eigenlijke Brouwerij valt verder weinig te vertellen, doch op een verkoop-acte uit het jaar 1659 komt zij voor onder den naam van „Slijkenborg". (Par. Arch. No. 48a).

De Eenhoorn als brouwerij wordt ons nog afgebeeld bij het gezicht op de Vechtbrug in de 18e eeuw. Op de gravure „'t dorp Maarssen" van H. Schouten (met adres van Fouquet Amsterdam) zien wij de biervaten liggen op de kade langs de Vecht, evenals op de gekleurde kopergravures van H. Schouten (E. Maaskamp exc.).

In de 19e eeuw werd de Brouwerij opgeheven naar het schijnt, want als op 31 Mei 1809 Hendrik de Jong, gehuwd met Ida Molkenboer, de bierbouwerij heeft overgedaan aan J. L. Dolmans, vernemen wij alleen maar meer van het logement de Eenhoorn. Op 31 Augustus 1847 was Johannes Henricus Dolmans eigenaar van de Eenhoorn. Het perceel werd bij de notarieele verkooping omschreven als volgt: „Het

gerenommeerde Logement en koffijhuis genaamd de Eenhoorn gelegen aan het aangenaamste en levendigste gedeelte van de rivier de Vecht en aan de Brug of Breestraat te Maarssen bestaande in eene solide en goed ingerichte Huizinge bevattende veertien zoo boven als beneden kamers, waaronder een groote zaal merendeels geplafonneerd, behangen, en van stookplaatsen voorzien, welingerichte keuken met fornuis, bakoven en welwaterpomp, wijn en provisiekelders, ruime en gedeeltelijk met planken beschoten zolders met knechtskamer en bergplaatsen".

Verder worden vermeld koetshuis met mangelkamer, stalling voor 18 paarden, benevens smaakvol aangelegden tuin met vruchtboomen.

Bij de gehouden verkooping werd het logement afgemijnd voor *f* 4400 door Willem Dolmans, die het aankocht voor rekening van Jan Kok in Maarssebroek. In de koopacte wordt als procurator ook genoemd Mr. Adriaan Karel Willem Ariëns, de vader van Maarssen's latere pastoor.

Op den 2den Februari 1882 werd de „Eenhoorn" met omliggend terrein aangekocht door het R.K. Kerkbestuur van den toenmaligen eigenaar H. J. Kok om aldaar een nieuw kerkgebouw op te trekken. Het kerkgebouw was voltooid in 1885 en het logement werd verbouwd tot pastorie, waarbij een gedeelte van het oude logement werd afgebroken. Wegens jaarlijks terugkeerende reparatiën en kostbaar onderhoud van dit huis liet Deken Nasz in 1892 de hedendaagsche pastorie bouwen, welke op 19 Maart 1893 werd betrokken.

A. E. RIENTJES.